

Har läkarna tid för sina patienter?

Läkarna har fått allt fler arbetsuppgifter utöver själva patientomhändertagandet. Dit hör medicinsk och administrativ fortbildning, ledarskaps- och personlighetsutveckling, utbildning av medarbetare, ekonomifrågor, datorisering och personaladministration. Vetenskapliga frågor tycks ses som mindre betydelsefulla, medan samhällsfrågor kräver ökad uppmärksamhet. Frågan är hur läkarnas viktigaste uppgift – arbetet med patienterna – påverkas av denna utveckling.

CARL-GUSTAV GROTH
professor emeritus, Karolinska institutet, Stockholm
carl.groth@cfss.ki.se

II Läkare utbildas för att ta hand om patienter, men läkargärningen inkluderar sedan gammalt också en del andra uppgifter, t ex sjukvårdsadministration. Under senare år har dock mängden »andra uppgifter« ökat kraftigt (Faktaruta). Har utvecklingen lett till att dagens läkare ägnar orimligt mycket tid åt dessa andra uppgifter?

Fortbildning

Kravet på medicinsk och administrativ fortbildning för läkare har ökat kraftigt under senare år. Till detta kommer att man mer och mer betonat vikten av personlighets- och ledarskapsutveckling, en utbildning som ofta kräver deltagande i grupparbeten och konferenser.

Utbildning av medarbetare

När det gäller utbildning av medarbetare så ligger kraven idag skyhögt över vad som gällde för ett antal år sedan. Så t ex skall det idag finnas kontrakt för läkare under specialistutbildning. Dessa kontrakt skall reglera handledning, sidutbildning, introduktioner och teoretiska utbildningsmoment, samt reglera IT-utbildning och eventuella fellowships i utlandet. Det måste finnas en studierektor och mentorer, dessutom en utbildningsplan som tydliggör behoven hos den enskilde läkaren samt en systematisk utvärdering. Jag läste nyligen att läkare under specialistutbildning i ett landsting har möjlighet att delta i utbildning beträffande ledarskap, etik, stresshantering, konsultationsteknik, presentations-teknik och administration. Vid ett möte nyligen hade man också diskuterat nya framtida utbildningsområden.

Ekonomi

När det gäller läkarnas administrativa uppgifter har dessa under senare år kom-

mit att domineras främst av ekonomi-frågor, ofta besparingar, och omorganisation. Tidigare sköttes ekonomifrågor av sjukhusens ekonomiavdelningar. Besparingar var sällan aktuella, och omorganisationer skedde ofta i långsam takt. Datorisering är också ett viktigt nytt administrativt område. Under senare år har en rad andra nya uppgifter tillkommit; faktarutan innehåller nio exempel på sådana uppgifter.

Personal

Personaladministrativa frågor tar idag mycket tid och kraft. Lönefrågor hantades tidigare av sjukhusens ekonomiavdelningar. Många personaladministrativa frågor som arbetsmiljö, medbestämmande, jämställdhet, mobbning, sexuella trakasserier och etnisk diskriminering har tillkommit under senare år.

Fackliga frågor har kommit att få ökad betydelse, särskilt de yngre läkarna tycks vara mer och mer fackligt engagerade.

Vetenskap minskar, samhällsfrågor ökar

Vetenskapliga frågor, som tidigare betraktats som en viktig del av läkargärningen, förefaller idag att betraktas som mindre betydelsefulla. Olika samhällsfrågor, t ex frågor om etik, miljö, kost och också internationellt samarbete, tar däremot idag mera läkartid än tidigare.

Hur skötes detta förr?

Man kan då fråga sig hur dessa frågor skötes tidigare. I många fall skötes de inom ramen för det löpande arbetet. Chefen fungerade som mentor, de äldre fungerade som lärare för de yngre, mycket fick man ta reda på själv.

Fler projekt

Som framgått har antalet »andra arbetsuppgifter« ökat på senare år. Till detta kommer att många sådana nya uppgifter hanteras som projekt. Projektformen kräver vanligtvis utbildning, samråd och utvärdering, vilket leder till kick-off-

II Fakta

Läkarnas arbetsuppgifter vid sidan av direkt patientvård

- Läkarens fortbildning
  - Inom medicin
  - Inom administration
  - Personlighetsutveckling
  - Ledarskapsutveckling

Utbildning av medarbetare

- Handledning av kollegor under utbildning
- Utbildning av läkarstuderande
- Utbildning av sjukvårdspersonal
- Utvecklingssamtal
- Mentorskap

Administrativa uppgifter

- Ekonomifrågor
- Besparingar
- Omorganisation
- Datorisering
- Patientdokumentation
- Registerarbete
- Statistikinsamling
- DRG-koder
- Journalsignering
- Processorientering
- Patientsäkerhet
- Kvalitetssäkring
- Avvikelse rapporter

Personaladministrativa frågor

- Lönefrågor
- Arbetsmiljö
- Medbestämmande
- Jämställdhet
- Mobbning
- Sexuella trakasserier
- Etnisk diskriminering

Fackliga frågor

- Vetenskapliga frågor
  - Litteraturstudier
  - Projektarbete
  - Vetenskapliga möten

Samhällsfrågor

- Etikfrågor
- Miljöfrågor
- EU-frågor

Man kan då fråga sig hur dessa frågor sköttes tidigare. I många fall sköttes de inom ramen för det löpande arbetet. Chefen fungerade som mentor, de äldre fungerade som lärare för de yngre, mycket fick man ta reda på själv.

möten, sammanträden, lednings- och arbetsgrupper, bildandet av nätverk, och dagar på konferensgårdar. Exempel på projekt som idag pågår på våra sjukhus är »de humanistiska grundfrågorna i läkaryrket«, »vårdhygien för läkare«, »den goda arbetsplatsen«, »pedagogiskt forum«, »den nya generationens utvecklingssamtal«, »friskvårdsträning på arbetstid« och »European Forum for Quality Management«. Den sistnämnda verksamheten handlar om att »på ett enkelt och strukturerat arbetssätt säkerställa utveckling och utvärdering av ledarskap, medarbetarutveckling och resursanvändning«.

Omväxlande och intressant att gå på kurs

Externa företag som erbjuder konsulttjänster i projektfrågor finns i överflöd, och sjukvårdspersonalen upplever ofta kurser och projekt som intressanta, dessutom erbjuder medverkan i dessa en omväxling till det dagliga rutinarbetet.

En viktig fråga är i vad mån det allra viktigaste, nämligen omhändertagandet av patienterna, påverkas av denna utveckling. Det finns uppenbarligen anledning att fortsätta att utvärdera och diskutera frågan om vad läkarna gör på sin arbetstid. •

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.